

LINUM

Informationsblad
från Skånelin

Våren 1997

ÅRSMÖTE FÖRENINGEN SKÅNELIN

Föreningens medlemmar samt andra linintresserade kallas härmed till årsmöte **lördagen den 15 mars 1997 kl 10 00** på Svalöf Weibull AB i Svalöv. Mötet äger rum i huvudbyggnadens föreläsningssal.

- * Årsmötesförhandlingar
- * Sven Erik Larsson, Örebro informerar om oljelinodlingen i Sverige.
- * Krister Eld, Arkivmuseet i Lund berättar om skrönor med anknytning till bl a lin.
- * Kaffe med linbulle är ett obligatoriskt inslag.

Känn Er välkomna till en intressant lördag!

Styrelsen för Skånelin

Föreningen Skånelins årsberättelse 1996

Föreningen har under det tionde verksamhetsåret 1996, haft 280 medlemmar. En minskning av medlemsantalet har skett jämfört med 1995, från 295 till 280 medlemmar. Medlemsavgiften är oförändrad, 70 kr. Medlemmarna har erbjudits frivilligt mecenatbidrag. Följande ledamöter har ingått i Skånelins styrelse:

Jan-Greger Persson; ordförande
Eskil Persson; vice ordförande
Barbro Nyberg; sekreterare
Sonja Johannesson; kassör
Eva Ekstrand
Sven-Erik Mårtensson
Irmela Paulsson

Styrelsen har under verksamhetsåret haft 5 sammanträden, nämligen:

16 januari, Eskil Persson, Lund
9 mars, Vävaren i Båstad, Boarp
19 maj, Glimmeboda, Brösarp
5 augusti, Elna Danielsson, Gladsax
18 november, Rut Olsson, Omma, Sjöbo

Föreningens årsmöte hölls lördagen den 9 mars 1996 kl 10 00 hos Vävaren i Båstad, Boarp. Ordföranden Jan-Greger Persson kunde hälsa ett 40-tal medlemmar välkomna till årsmötet i Boarp. I sitt inledningsanförande gjorde ordföranden en sammanfattning av linodlingen i Sverige och Europa. Forskning om linets framtid inom fiber- och oljeområdet pågår och en licentiatsavhandling i ämnet har lagts fram vid Institutionen för

ekonomi vid Lantbruksuniversitetet i Uppsala av Sten Liljedahl.

Därefter följde stadgeenliga förhandlingar samt val av styrelse och övriga ledamöter. Ordföranden informerade om föreningens planerade aktiviteter under 1996 och betonade att omfattningen för dessa är beroende av föreningens kassabehållning. Han redovisade också en redan utförd aktivitet i Brydestuan i Svalöv under februari månad 1996 då styrelsen samlades för genomgång av maskiner och rutiner och då gästande Västgötalän bråkade och skäktade 600 kg linhalm. Efter avslutade årsmötesförhandlingar var deltagarna inbjudna att se väveriet, guidade av Bo Martinsson, som är den nuvarande ägaren av "Vävaren i Båstad".

Därefter avslutades årsmötet på Boarps Hembygdspark dit årsmötesdeltagarna hälsades välkomna av Irmela Paulsson.

"LINGÄNGET" där, under Irmela Paulsson, visade en utställning av alster i bl a lin och halm. Biblioteket och Lanthandeln höll öppet dagen till ära och årsmötesdeltagarna bjöds att inta en härlig lunch med allehanda läckra bakverk och sallader. Ordföranden framförde ett tack från årsmötesdeltagarna.

Övriga aktiviteter

Den 10 februari samlades, som redan nämnts, styrelsen för en aktiv informationsdag på Brydestuan i Svalöv. Meningen var att styrelsen skulle göra sig väl underrättad om maskiner och arbeta aktivt med linberedning.

I början på året gjorde sex av styrelsens medlemmar ett studiebesök i Yxhult för att delta i ett försök att ångröta linhalm i en autoklav. Försöken avses pågå våren 1997 på 1996 års linhalm. Utvärdering av försöken kommer att delges medlemmarna vid årsmötet 1997.

Årets Spinnegille hölls på Hallsbergs Hembygdsgård, Lövestad där Rut Olsson och Solgerd Nilsson ansvarade för programmet.

Linets Dag hölls den 14 september i Malmöhus läns Hemslöjdsförenings lokaler, Solsidan Citadellet i Landskrona. För programmet svarade, förutom hemslöjdskonsulenterna i M och L-länen, Irmela Paulsson och Eva Eskilsson. Hemslöjdsbutiken och konsulenterna visade produkter av lin och linne. Skånelin demonstrerade linberedning och spinning samt stod tillsammans Hemslöjden för serve-

ring av kaffe och linbullar. Ett hundratal besökare tog del av aktiviteterna.

Skånelins informationsblad har tryckts upp i ny upplaga. Styrelsen ser gärna att den sprids och medlemmarna kan rekvirera exemplar genom Skånelins styrelse.

I ett pågående projekt gällande bedömning av skäktad linfiber önskar projektledningen få in sådan från år 1996. Proverna skall skickas till:

Riksgruppen för linets utveckling,
AKA-gruppen   Förfrågningar:
SLV   Gunilla Mattsson
Birgitta Imander   tel/fax 018-42 99 50
Box 7013
750 07 Uppsala

Skånelins medlemmar har vid ett flertal tillfällen under året informerat och demonstrerat linberedning:

Hallsbergs Hembygdspark, Lövestad
Hörjeldagen vid Esperöd
Vikingabyn i Hög
Smygedagarna
Östarpdagen
Bosjökloster
Linets dag
Färs och Frosta Sparbank
Kulturen i Lund
Teckomatorp

Brydestuan har under året besökts av andra linföreningar, kurser i linberedning och spinning i skolor, bl a Axelvoldsskolan och Vuxenskolan linkurser i Båstad. Dessa aktiviteter bidrar också genom försäljning av linprodukter till Skånelins kassa.

Linum

Föreningen Skånelins medlemsblad har utkommit våren och hösten 1996. I Linum får våra medlemmar utförligare information om händelser och aktiviteter under året samt artiklar rörande linet.

Utskriften har gjorts på Malmöhus läns Hus-hållningssällskap, tryckningen gjordes på Svalöf Weibull AB och distribuerades av kassören.

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till föreningen Skånelins medlemmar för visat intresse för föreningens mångskiftande verksamheter.

Arkelstorp 26 januari 1997

Styrelsen för Skånelin
 Jan-Greger Persson
 Eskil Persson
 Barbro Nyberg
 Sonja Johannesson
 Sven-Erik Mårtensson
 Eva Ekstrand
 Irmela Paulsson

Besök på Arkivmuseet i Lund

Skånelins medlemmar inbjuds till studiebesök på Arkivmuseet, Finngatan 8 i Lund, *lördagen den 24 maj kl 14 00*. Finngatan är parallellgatan till Biskopsgatan och går sålunda på baksidan av biskopshuset. Parkeringsmöjligheter finns på Arkivmuseets gård.

Arkivchefen Anders Salomonsson presenterar arkivet och visar hur arkiverat material är upplagt. Ämnet lin kommer att fokuseras. Dessvärre har Arkivmuseet begränsade utrymmesresurser, varför deltagarantalet är maximerat till 20 personer. De som önskar delta i studiebesöket ombeds därför snarast ringa in sin anmälan till Eskil Persson, tel 046-32 05 62. Den gamla regeln om först till kvarn gäller obetingat.

Glänsande linne

AnneSofie Ampén

Fortsättning från förra numret av Linum.

Nedan presenteras övriga utslätande redskap.

Kaveldon

När man handmanglar rullas linnetyget upp på en kavel, man skulle "lägga på mangeln" som de förr sa. Kaveln är en rund relativt tjock trästock, denna har blivit urtypen för alla senare manglar. På grund av dess flitiga användning finns det få kavlar bevarade idag. En kavel kunde användas till mer än mangling, kaveln passade utmärkt att använda som rotmosstöt. Dessa kavlar kan också kallas kavel, kaveldon, kavelstock, träkavel, kavelbulten, kavil, rulleträ, kaveldoning, kavelben, mangelben, kavelrulle, rullen.

Mangelbräde

Mangelbräde är ett redskap som används att rulla kaveln med. Det förekom att klapprät användes också.

Den vanligaste formen av mangelbräde är långsmal och har på översidan ett handtag. Handtagets placering kan variera och det kan också vara med två handtag. Ofta var handtaget i form av en häst, det finns mangelbräden där hästen utrustats med äkta tagelsvans. Att just hästen avbildades på mangeldonet berodde på att den hade en stor betydelse för familjen.

Mangelbräden användes till att släta både plagg och dukar med. När en särk handmanglades så veks den ihop och rullades upp på kaveln, för att släta detaljer såsom krage och ärmlinning användes glättstenen. Inga kläder med knappar manglades.

De kvinnor som bara hade en kavel och inte hade någon mangelbräda, använde vad som fanns tillhands i hemmet t ex en stor trälåda eller avlång upp och nedvänd pall kunde användas över kaveln. Husets småbarn placades i eller på dessa och utgjorde tyngd. Sedan drog två personer i varsin ände fram och åter, sättet kallades för att man "kavla". Uppfinningsrikedomen var stor och det finns uppgifter på att sofflock har använts som kavelbräde, golvet kunde också användas som underlag.

Det finns mängder med mangelbräden bevarade. På Östgöta Hemslöjd finns det idag till försäljning i nyproduktion ett gammalt mangelbräde med hästhandtag.

De äldsta daterade mangelbrädena är ornerade med renässansmotiv. I Nordiska museet finns en bräda från år 1630 med följande text inskuren: TVETA TIN KLEDER HVIT SEDAN KAFLA TEM MED FLIT. HVITE KLEDER ÄR QVINFOLKS HEDER. Under vasatiden blev mangling vanligt i vårt land och spred sig så småningom till gemene man.

Mangelbrädet har flera olika namn beroende på var i landet de förekommit. Det vanligaste namnet är mangelbräde, men andra namn såsom kavelträ, kaveldon, kavelbräde, mangeldon, bösterträ, rylleträ, rullekävla, mangeltöjed, mangeldoning, prässkavla förekom också.

Dragmangel

Den först förekommande dragmangeln var en trälåda fylld med sten, som drogs fram och tillbaka ovanpå ett bord.

I Sverige finns den äldsta dragmangeln på Skellefteå museum. Den är daterad år 1695. Den blev vanligt förekommande i slutet av

1800-talet och kunde lånas eller hyras och priset kunde vara 30 öre.

Stenmangel

Det finns flera olika sorters stenmanglar. Den stora utrymmeskrävande stenmangeln som vevades för hand och hade tre lösa kavlar (en kavel brukades som skiftande kavel). Den kunde vara utrustad med sten- eller marmorskiva, överdelen kunde också vara utrustad som en låda och fyllas med sten och andra föremål, som ökade tyngden.

Senare kom det betydligt mindre modeller som har två eller fler fasta rullar av sten eller trä som kunde skruvas tätare samman med tyngder, dess syfte var att reglera trycket, s k stativmanglar.

Uttrycket valsning innebär att en vikt duk eller servett läggs plant på mangelbordet (rullas ej upp på kaveln) sedan körs mangeln över, vikningen manglas.

Mangeldukar

Mangling sker bäst med mangelduk. Den används för att skydda mot mangelveck och för hård press. Bruket av mangelduk kan variera beroende på hur de lokala traditionerna var i bygderna. En sliten handduk kunde användas att sno om plaggen som skulle handmanglas. Förr handvävdes mangeldukarna i hemmet och vävteknikerna som användes kunde variera mellan tuskaft och satin.

För att mangeldukens vävteknik inte ska överföras på godset som manglas, bör en mangelduk vara vävd i en teknik som har korta vävflotteringar t ex satin. En mangelduk ska också vara både bredare och längre än godset som ska manglas och vara av hellinne.

Tvättstugor idag

Idag finns det kallmanglar i de flesta tvättstugor speciellt i nya bostadsområden. I de tvättstugor som det fortfarande finns en stor stenmangel, är denna ofta ombyggd och behöver inte längre handvevas utan den drivs med elektricitet. Dessa stora manglar anses som ett onödigt utrymmeskrävande redskap av hyresägarna, dock blir det högljudda protester bland hyresgästerna när det blir tal om att kasta ut mangeln. Även om många har egna kallmanglar så har det stora flertalet i vårt land svårt att få tillgång till en kallmangel. De som har kunskap om hur mangling vid en stor

stenmangel går till blir allt färre och snart har vi inga som kan föra den kunskapen vidare.

Mangelbod

I storstäderna finns det fortfarande kvar speciella tvätt- och mangelbodas. Dessa använder sig av gamla beprövade metoder för att få linne rent och manglat. Till skillnad mot andra tvättinrättningar som använder sig av helt felaktiga metoder när de handskas med linnevaror. Vid ett besök hos en kemtvätt berättades det hur de handskades med inlämnade linnedukar. Tvättning av linne skedde med tvättmedel med blekmedel och optiskt vitmedel sköljmedel användes och vid sista sköljningen tillsattes stärkelse. Centrifugering och torktumling användes samt slutligen varmmangling. Ett linnetyg som behandlas på detta sätt mister sin glans, har ingen lång livslängd och hållbarheten minskar drastiskt. Det gäller verkligen att som kund kontrollera hur tvättmetoder och efterbehandlingen av linne går till innan man lämnar ifrån sig sina linnedukar till tvätt.

Kallmangel till försäljning

Det finns idag flera kallmanglar på marknaden till försäljning. En sak gemensamt för dessa är att valsbredden är liten och det innebär att fler vikningar behövs när man manglar en duk. Klässbols linneväveri har tillsammans med en mangelfabrikant, Engströms, hörsammat det problemet och tillsammans utarbetat en kallmangel med en valsbredd på 860 mm som det finns tillverkning på.

Utmangling

Genom att kallmanglar tekniskt har utvecklats och dess tryck med valsarna har ökats blir det allt vanligare att vi tvättar och manglar sönder vårt linne. Linfibers egenskap är att den är styv och töjer sig ej vid användning. När man således manglar med stort tryck upprepade gånger tvingas den stumma linfibern att vidgas både i varp och inslagsriktningen. Följden blir att tyget blir skörare och trådarna brister.

Planing

Linne som är utmanglat kan räddas! Riktigt sköra linnetyger tvättas med svamp liggande plant med rätsidan ned. Efter tvätt, flytta ej tyget utan låt det torka plant där du tvättade det på diskbänken, köksbordet eller med stora dukar på plastgolvet. Linfibers eget limämne aktiveras och en för linne typisk glänsande glatt yta kommer att framträda efter tork-

ningen. Vill man inte ha en glansig, platt och livlös rätsida lägg duken med avigsidan ned. Därefter förvarar du ditt linne rullat.

Alla hel- och halvlinnedukar kan glänsas med enbart planing. Se bara till att pressa ut alla luftblåsor med hjälp av en svamp eller gammal frottéhandduk så duken suger fast mot underlaget. När sedan duken torkat kommer den att vara stel som ett pergament, utan tillsats av stärkelse. Det är det naturliga limämnet i linfibern som aktiverats. En glansig och smutsavvisande yta framträder utan tryck från mangel.

I Långshyttan har ett företag, Trollbo Textil AB, öppnat. De har specialiserat sig på att tvätta linnertextiler på gammalt beprövat sätt. Speciellt kyrkliga vittextilier har de som mål att bli experter på.

Sammanfattning

Långt in på 1900-talet ansågs lin och linneprodukter från Sverige som det finaste i världen. Linne är idag åter ett material som är populärt både i klädesplagg och som textilprydad i våra hem.

Använd gärna denna sammanställning för att sprida kunskapen om vilka redskap som gör linne glänsande och hur vi på bästa sätt ska vårda, hantera och förvara vårt linne.

"Veteranposten" heter organet för Sveriges Pensionärsförbund (SPF). I dess nummer 8-9 september 1996 fanns en artikel under rubriken "I Förslöv finns rätta tågan". Genom vänligt tillmötesgående från författaren, Margareta Dahl och SPF kan vi här återge artikeln.

I Förslöv finns rätta tågan

Margareta Dahl

Alldeles intill Skåneleden vid Förslöv mitt på Bjärehalvön finns den gamla linbastuan och brydestuan i Förslöv. Byggnaderna har restaurerats av några medlemmar från SPF Södra Bjäre. Deras arbete har gett kulturstipendium, men framför allt en gemenskap och arbetsglädje som ingen vill vara utan ...

Förslöv, mellan Ängelholm och Båstad, har fått ytterligare en turistattraktion. 350 meter öster om vårdcentralen ligger en gammal linbastua och brydestua.

För några år sedan fanns här bara en "jordkällare" och aningen av en husgrund. Få visste att platsen varit centrum för byns linberedning från slutet av 1800-talet och några år fram i vårt sekel. Allt fick förfalla. Det var först i mitten på 1970-talet som någon på allvar började bry sig om vad som hände den gamla anläggningen. Sture Jönsson fick då markägarens tillstånd att såga ner några träd vars rötter växte in i bastuans tak.

Idag är allt annorlunda. Elden kan spraka och ryka i bastuan och brydestuan ger tak över huvudet åt folk som ska demonstrera linberedning eller som bara vill träffas.

Hårt jobb varje torsdag

Sture Jönsson, nu 87 år, var med då återuppbyggnadsarbetet startade hösten 1993. Hans kunnande om stenarbete och gamla arbetstekniker, erfarenhet och kunskapen om hur lin ska behandlas kom till stor nytta, även om han själv inte vill prata så mycket om just det.

- Vi blev som ett brödralag. Gubbarna lärde fort och bra, konstaterar han bara.

Sven Hedin initiativtagare till hela projektet, samtycker.

- Många i gruppen är före detta lantbrukare, har ju tummar som sitter fast som de ska, men vi andra ... vi fick lära oss. Som tur var fanns vårdcentralen intill! Skojar han.

Sven är belåten, inte minst över sin idé om hur man kan skaffa gratis arbetskraft från sin egen pensionärsförening.

SPF Södra Bjäre ska främja kultur, hembygdskunskap och gemenskap samt idka friskvård, så varför inte förverkliga dess målsättning på en enda gång? Tänkt, sagt och gjort!

Så fort markägaren, kommunen, givit sitt tillstånd till upprustningen bildades en speciell bastuagrupp av först tio och sedan tretton medlemmar. De träffades under några timmars arbetspass varje torsdagsförmiddag. Varken ruskväder eller strålände sol kunde minska entusiasmen.

Vid varje möte blåste Sven salut i jägarhorn! Han lät det ljuda över Ängshällan och Förslövs hagar, först vid arbetets början och sedan vid dess slut. Arbetslaget kände stämningen från förr, då en ångvissla reglerade arbetstiden på ortens gamla stärkelsefabrik.

Fick göra om muren

Sjelva bastuan var rätt väl bibehållen, men måste rensas från skräp och tätas ordentligt. En ny dörr tillverkades av ek från Krogstorp, med karm av pitchpine från fregatten Norrköping, som höggs upp i Torekov under mitten av 1930-talet. Och galten, eldstaden, murades upp med hjälp av ursprungsstenarna och magrad lera, det vill säga lera blandad med sand.

Brydestuan var det värre med. Byggnaden hade rasat och grunden syntes knappt sedan växtligheten tagit över. Murarna fick grävas fram och lavas upp på nytt, också nu med Sture Jönsson som sakkunnig. Och man arbetade i hans anda också vintern 1994 då han var sjuk. Men fick underkänt ...

Sven Hedin berättar:

- Väggen, som vi gjorde tjock så in i hoppsan, blev inte nog stabil för att bära taket. Att lava en mur av natursten kräver känsla för sten. Och den har Sture ...

Det var en glädjens dag när takbjälkarna kom på plats. De var i kärnfuru från 1700-talet, hämtade från en ikullbläst byggnad på Vejby Gård.

Nu var det före detta byggmästare Gösta Svensson som tog över arbetsledningen. Att fästa längsgående lejdor i väggmurarna med järnstänger, resa takstolar, spika takbräder och lägga på grästorv i dubbla skikt var nytt för många. Men alla slet och glömde både ålder och krämpor.

- Som gammal militär är jag van att skrika "hugg i, gubbar", nu blev det "ta't lugnt", berättar Sven Hedin.

Inkomster blir stipendium

Från början stod bastuagruppen för de utgifter upprustningen förde med sig, men när material till brydehusets tak och gavlar skulle ordnas fick kommun och företag i trakten ge ekonomiskt stöd.

Och i juli förra året inbjöds sponsorer och andra till pampig invigning. På höstkanten fick bastuagruppen ett kulturstipendium från Båstads kommun!

Bastuan och brydestuan i Förslöv tillhör kommunen. Pensionärsföreningen ansvarar för tillsyn och underhåll.

Men SPF Södra Bjäre gör och har gjort ännu mer för gammal kultur. Vid en inventering av bastuer och brydestuor i Bjäre har man hittat

ett 50-tal i mer eller mindre dåligt skick. Dokumentation om dem finns på Båstads bibliotek.

Nils-Erik Ström har sammanställt skriften "Något om lin, bastuer och brydehus i Bjäre". Kate Antoni har tecknat ett vykort över anläggningen i Förslöv. Detta ger inkomster, tänkta att som stipendium uppmuntra skolungdomar med hembygdsintresse.

Det finns mer att göra

Bastuagruppen i Förslöv kan naturligtvis inte lägga av jobbet och gemenskapen. Ogräset och slyn ska hållas undan, turister och inbokade grupper guidas kring och då och då visar man hur lin ska beredas. Någon gång varje sommar är här gudstjänst och ibland kalas.

Ock så finns det stengårdsgårdar som alltid behöver ses över ...

Glimten

Ruth Olsson

Det är både intressant och lärorikt att vara ute och demonstrera linberedning. De äldre kommer gärna och minns hur det var och delar ofta med sig av sin kunskap. De unga är nyfikna och frågar gärna.

En äldre man berättade en gång så här: "Mor sa alltid att piornas lin ska sås po den bästa linbojsejoren."

Det kan förklaras med att om en flicka hade tjänst hos en husmor tills hon gifte sig, så var det husmors stolthet att lämna ett fint lin till hennes hemgift.

Preliminär rapport från ångrötning av linhalm hos Yxhult, Dalby

Eskil Persson

En liten bunt spånadslin och en tuss oljelinhalm autoklaverades på Yxhults laboratorium den 23 januari 1997.

Vid detta första försök användes ångtryck, ångningstid och temperatur som rekommenderas i redovisningen, "Nya beredningsmetoder hos spånadslin och hampa", Hagberg och Zienkiewicz 1966.

Ångtrycket var 2,5 atö och temperaturen 138° C. Ångningstiden skulle varit 1 ½ tim, men eftersom temperaturhöjningen skedde ganska långsamt förkortades ångningstiden till 1 tim 20 min.

Efter autoklaveringen sköljdes proven i kallt vatten och lades därefter till tork framför en byggtork. Provet var torrt efter mindre än 10 tim.

Utvärdering av fiberkvalitet hos spånadslinet och även andra kvaliteter hos oljelinet skall nu äga rum. Har utfallet blivit gott, kan det möjligen komma ifråga att senare genomföra autoklavering i stor skala.

Vidare rapportering i ärendet följer.

Vi saxar ur Tidningen Land, hösten 1996:

"Linodling väntas ge 100 nya jobb

100 nya jobb är målet när Hälsingland satsar på linodling. År 2001 siktar man på att ha cirka 200 hektar ekologiskt odlade linfält i Hälsingland. Så småningom förväntas linodlingen omfatta 500 hektar. Målet är att hela förädlingskedjan ska finnas i Hälsingland och att ett Lincentrum ska vara central punkt för verksamheten.

En interimsstyrelse med representanter för bland annat Hushållningssällskapet, Hälsinglands linförening och Lantmännen ska arbeta med projektet."

Optimismen spirar i linblommans eget landskap! Hur tänker man i Halland i frågorna kring placeringen av sitt Lincentrum?

Rätt skall vara rätt

I Linum, hösten 1996, fanns en visa, som skrivits med anledning av en rolig och minnesvärd resa till spinnegillet i Ljungby i maj 1995. Genom omständigheternas makt blev den person, som vänligen förmedlade manuset till redaktionen felaktigt noterad som författare. Rätteligen skulle Irmela Paulsson, en av Skånelins många eldsjälar i Båstad-gruppen, stå som författare av visan.

Linums pristävling

På en s k gammaldags och hederlig gårdsauktion i Ingelstråde utanför Helsingborg inköpte en av Skånelins medlemmar, som nu vill vara anonym, en skäktstol och en skäktkniv i förhållandevis fint skick till det facila priset av 110 kronor.

Skäktstolen kostade 100 kronor mer än skäktkniven. Vad kostade skäktkniven?

Ditt svar emotses under adress: Eskil Persson, Kastanjegatan 21:7, 224 56 Lund, senast den 1 augusti 1997. Insändaren av den först öppnade rätta lösningen erhåller 100 kronor kontant. Ett andra pris finns också! Det är ett gratis medlemskap i Skånelin för 1998.

Hur tvättar man linne?

Gunnel Mårtensson

Det är en fråga som jag har fått många, många gånger. Det är kanske inte så märkligt, eftersom de flesta av någon anledning har fått uppfattningen, att det är svårt med linnenvätt. På en fråga så där rätt upp och ner svarar jag enkelt: Inte mer än 60°, använd tvättmedel utan perborat och optiska vitmedel och kom ihåg att inte överdosera.

Nu vill jag utveckla tvättråden något. Jag börjar med det svåraste exemplet. Du har en *mycket* gammal linnevävnad, sliten på vissa ställen. Du tycker att det är en klenod och anser den vara oersättlig i stort sett. Mitt råd är: Kladda inte själv utan ta kontakt med närmaste museum och få hjälp av en *konservator*. De utför en mycket aktsam plantvätt och har stor erfarenhet av silkestunna vävnader. Begränsa, om det är möjligt, prisuppgift på arbetet.

Plantvätt kan Du själv utföra på mindre dukar. Du börjar med att blanda ihop en tvättmedelslösning i tvättfatet. (Jag har inte något namn på en lämplig sådan. Se bara till att den inte innehåller perborat eller blekmedel. Numera är det inte svårt att hitta sådana på hyllorna i affären. Miljömedvetenheten har hjälpt oss linnenvättare.) Tvättgraderna skall vara lämpliga för Din hand. Sänk ner duken i tvättfatet. Det är *mycket* viktigt att Du inte får veck på duken, s k brytveck. Använd en svamp, gärna natursvamp till att arbeta in tvättlösningen med. (Svampen köper Du i en kemi-

kalieaffär.) När duken syns ren och fräsch kan Du skölja med duschen. Arbeta nu bort tvättmedlet riktigt ordentligt. Tänk på att hela tiden hålla den slät.

Lyft upp duken kladdvåt på den rostfria vasken, perstorpsplattan eller vaxduken. (Vasken är bäst.) Tryck och sug upp, med hjälp av svampen allt vatten som finns kvar i duken. Lyft *inte* upp den från vaskytan. När Du ser att den ligger som om den vore klistrad mot ytan låter Du den ligga kvar och torka. Den måste vara *helt* torr innan Du lyfter av den. Tycker Du nu, att duken behöver en extra strykning på fällarna, kan Du göra det, men Du måste ha en pressduk emellan, för att inte bränna tyget. Den här plantvätten är mycket bra till knyplade spetsar och broderier också. Det är limämnet i linfibern som stärker duken i torkningen.

Stora dukar och en mängd servetter efter en bjudning kan Du i rimlighetens namn inte göra så här med. Då använder Du naturligtvis tvättmaskinen. Ju nyarevävt linne Du tvättar desto noggrannare måste Du vara med *blötningen* innan duken stoppas i tvättmaskinen. Det är inte helt fel att tvätta den stora duken för hand i badkaret första gången. Skölj den sedan i maskin som vanligt. Naturligtvis skall Du kolla över om det finns fläckar. Jag sprayar Biospray på ev fläckar före tvätt. Spara aldrig gamla fläckar! Många är så rädda för att ta itu med tvätten just för att där är en fläck! Det är väl ingenting att spara på! Trevligare saker finns att bevara. I tvättmaskinshanteringen är det viktigaste att komma ihåg blötningen för att inte få brytveck. Tvättmedlet är detsamma som ovan och temperaturen bör inte överstiga 60°.

Ingen centrifugering, utan släthängning och droptorkning gäller.

Torktumling är naturligtvis fullständigt olämpligt

I slätgöringen är det kallmangling som gäller, *absolut inte* varmmangling. Därför skall Du själv ta hand om Din tvätt och inte sända den till tvättstugorna. Där har man bara varmmangling, vad jag vet. Jag skulle bli mycket glad om det visar sig att jag har fel på den punkten. Det vore säkert "affär" för tvättstugorna att kunna kallmangla. Tänk om vi kunde ta upp den gamla traditionen med mangelgille? Vi skulle forsla dukarna

väldänkta och utvilade till mangelinnehavaren, mangla hela dagen, prata, dricka kaffe och ha trevligt. På kvällen när arbetet var överstökad kunde vi ha gille med "knyte". Då skulle vi riktigt pösa över av belåtenhet i att ha välmanglade dukar. Det skulle inte dröja länge förrän vi ställde till stort kalas så att vi kunde få göra om den trevliga manglingen! Finns det redan ett mangelgille någonstans i Skånelins område? Skriv och berätta i så fall!

Spinnegille

Skånelin inbjuder till spinnegille **lördagen den 3 maj 1997**, hos Charlotte Weibull, Möllegården mitt i Åkarp. Vi startar kl 10 00 med frukost.

Charlotte Weibull visar sina samlingar.

Anmälan till Eva Ekstrand, tel 046-77 11 60 senast den 25 april.

Alla hälsas hjärtligt välkomna. Glöm inte spinnrocken.

Skånelin

Linkurser

För vidare information kontakta Eva Ekstrand, tel 046-77 11 60.